

Værensfilosofiske Kilder

Af samme forfatter

- ⌘ Maxima Amour – *kropsformernes filosofi* (2016, 2020)
- ⌘ Kierkegaardrariteter – *nye vink til filosofien* (2016, 2020)
- ⌘ Pædagogisk filosofi og finesse (2016, 2020)
- ⌘ Liebhaverloven (2016, 2020)
- ⌘ Klaviatur til teknologi- og videnskabsfilosofi (2016, 2020)
- ⌘ Filosofiks – *idéhistorisk udviklingsspil* (2016)
- ⌘ Idéhistorien: Tekne-logi • Tid • Tænkning (2019)
- ⌘ Heideggerkuriosa – *sort tænkning?* ♥ (2021)
- ⌘ Köngehuset – *en prekær idéhistorie* • Essays (2021)
- ⌘ Minima amour – *annekser til kroppens filosofi* (2021)
- ⌘ Køn • latter • tænkning (2021)
- ⌘ The missing lingo: Aforismer • epigrammer • essays (2021)

Bøger fra Liebhaverbog.dk

Ulrik Huusom

Værensfilosofiske kilder

Diogenes • Stirner • Nietzsche • Heidegger • Sloterdijk

Forlaget Liebhaverbøger

Ulrik Huusom

Værensfilosofiske kilder: Diogenes • Stirner • Nietzsche • Heidegger • Sloterdijk

Copyright © Ulrik Huusom og Forlaget Liebhaverbøger, 2021

Omslag: Ulrik Huusom.

Baggrund: forlæg v./Rawpixel

ISBN: 978-87-93577-13-8

2. udgave, 1. oplag, 2021

Tryk og indbinding: ScandinavianBook, LaserTryk, Aarhus

Papir: Inkjet-Silk 130 g

1. udgave: *Værensfilosofiske tvekampe* (© Liebhaverbøger, 2016, e-bog)

Forlaget Liebhaverbøger

www.liebhaverbog.dk

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog, er ifølge ophavsretsloven kun tilladt inden for begrænsningerne i overenskomst mellem Undervisningsministeriet og Copy-Dan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag i forbindelse med anmeldelser.

NO EXIT

Galiani: Jeg vil ikke tage modet fra Dem – tværtimod, vil jeg advare Dem imod den dødelige skuffelse ... Thi De tror for alvor på beherskelsen af tiden. De mener det må en dag lykkes ... at indefryse friværen¹ i en forestilling ... Således styrter De Dem i den største foretagsomhed, De spænder hestene for og laster vognen med tusinde fade fyldt af håbefulde illusioner ... De kan dog ikke se Dem selv i denne historie, eftersom De bestandig sidder på fartøjet og evigt forestiller Dem nye fremtider, for at have en historisk løbebane for dem. stiger De blot et øjeblik af, og de vil erkende, at De har tilbagelagt Verdensrejser i et glas vand!

Peter Sloterdijk: *Der Tauberbaum* (1985).²

¹ [Freis]ein = tysk, frivær.

² Sloterdijk, P.: *Der Zauberbaum. Die Entstehung der Psychoanalyse im Jahr 1785. Epischer Versuch zur Philosophie der Psychologie.* Suhrkamp, Frankfurt/M. 1985: 208f. (ZB).

Indhold

Forord	9
Indledning:	
A. Peter Sloterdijk – en vedkommende filosof	13
B. Metode – undersøgelsens mål	17
C. Undersøgelsens gang	19
D. Forkortelser og kildetekster	20

Første Del: Være-i-Verden

Første Kapitel: (Panto-)Mimisk Kynologi

A. Hundeliv – Diogenes fra Sinope	23
B. Argumentum ad hominem: hundetegn, -domptører og -lænker – Dr. Diogenes, toneangivende dirigenter og flokmetafysik	
a) Magtkritikeren – tøndeholder Diogenes møder statholder Alexander	27
b) Folkekritikeren – Diogenes og lanternen	27
c) Kritiske indvendinger	29
C. Konventionelle våben: modvind og økotank(er) – Diogenes og sædeligheden (ethos)	
a) Den narcissistiske sexgestus: sædelighedskritikeren på torvet	31
b) Kynismens satiriske ideologikritik	36
c) Økotanken	37
D. Hundegalskab og hundefængere – Diogenes og metafysikken (Platon og Co.)	
a) Totalitetens amputation af differensen	40
b) Kritik af Platon-receptionen hos den tidlige Sloterdijk	44
E. 'Dér ligger hunden begravet' – Diogenes i midten af samfundet	
a) Diogenes' omvurderende bevægelse fra tragedie til komedie	45
b) Uladsiggørige forudsætninger i Diogenes' muntre videnskab	50

Andet Kapitel: Anvendt Kynologi

A. Samværets og selv værets polarisering: Karl Marx og Max Stirner	52
B. Anarch eller bureaukrat (indeterminans eller dominans) – "Bruddet" i Marx: humanitær eller kommunitær materialisme	55
C. Materialistisk neoautisme – Stirners selv vær(d)	62
D. Foreningsmaterialisme – Stirners neoaltruisme	
a) Stirner, og anarkismens naturret	66
b) Stirner, og beherskelsen af virkeligheden	68
E. Spøgelsestog(t)et – Marx' stirnerisme	72

Tredje Kapitel: Åndsaristokratisk Cynologi

A. (De)maskeringensdialekt(iker) – Friedrich Nietzsche	77
B. Viljen til magt – Nietzsche og metafysikken	79
C. Værdiernes omkalfatring – Nietzsches neocynisme	84
D. Nihilismens værd(i)sættelse – Nietzsches stirnerisme	
a) Kendskab til Stirner hos Nietzsche?	89
b) Kritiske paralleller hos Stirner og Nietzsche	91
c) Nihilismen	91
d) Nietzsches overmenneske, eller ranginddelingen af menneskene	93
e) Cynismen	95
f) Nietzsches ”evige genkomst”, eller kærligheden til vilkåret	98

Fjerde Kapitel: Ontologisk Xynologi

A. Agrarisk alvor: værensspørgsmålets vokabular – Martin Heidegger	101
B. Simpleksitetens abstraktum – Heideggers neoxynisme	
a) Menneskets indkastethed i verden: væren i verden	103
b) Egentligt versus uegentligt: menneskenes beskæftigelse i tiden – væren og tid	105
c) Heidegger i provinsen	108
C. Det ny venstre – Heideggers stirnerisme	
a) Foreligger der en Marx-reception hos Heidegger?	112
b) Heidegger – Stirner-elev?	113
c) Ontologi inden for politikken hos Stirner og Heidegger	117
d) Teknik og Gud hos Heidegger	121

Femte Kapitel: Positiv Kynologi

A. Kynismens sp(l)it-system – Sloterdijks positive kritiske teori	
a) Kynicismekritikkens model	124
b) Spengler i Sloterdijk, eller oldtiden i nutiden	128
c) Kritik af kynicismekritikken	132
d) Modsigelse i kynicismekritikken	135

Anden Del: Komme-til-Verden

Første Kapitel: Indladende Kyologi

A. Sloterdijk strikes back: Ontologisk antropologi	
a) Fødelighedstænkningen	139
b) Tempo(ral)strukturen i ankomsten til verden	143
c) Kritik af fødelighedstænkningen	149

Tredje Del: For-ud-virke-i-Verden(er)

Første Kapitel: Forebyggende Klonokapitalogi

A. Antropotek – Sloterdijks rekurs til helheden	
a) Lysning hos Heidegger versus humanisme	154
b) Humanisme versus kultur	156
c) Domestikation i Sparta og hos Platon	158
d) Kulturteori: særligt henblik på oldtidens begreb areté	160
e) Kritikken af antropotek	162
f) Sloterdijk og helhedstænkningen	164
g) Terapeutisk kloning	170
h) Reproduktiv kloning	173
i) Modsigelser i den komologiske fornuft	175
Konklusion	182
English Summary	186
Efterskrift	191
Appendix. Vocabularium Cyniatrium:	
A. Kynologi	
a) Kritisk og oldtidig kynisme – Kynismus:	
Neokynisme / Qynisme / Xynisme	204
b) Herremæssig og moderne kynisme – Zynismus:	
Cynisme / Kynicisme	204
c) Generel kynismebestemmelse – Cynismus:	
Kynisme (Cynisme)	205
Bilag II. Molekylær Diagrammatik	207

Forord til 2. udgave

Denne udgave medtager ikke 1. udgavens – e-bogens – litteraturliste og omfattende internationale Sloterdijk-bibliografi. Derudover er der ingen synderlige ændringer.

Ulrik Huusom, sommer 2020

Forord

Dette skrift blev skrevet i løbet af 2000/2001, indleveret som specialafhandling på Odense Universitet i begyndelsen af september 2001, såmænd færdigt og afrundet umiddelbart før ”September Eleven”. Dengang med den lidt vel krydrede titel: *Kyniatrisk Fornuft – en kritisk eksponering af Peter Sloterdijk med særlig henblik på modsigelsens fornuft*. Der var vitterlig tale om kunsten at helbrede/opdrage ”hunde” og hundsk tænkning.

I gennemgangen af manuskriptet fik jeg den sjældne lejlighed til at vurdere og genoverveje om et skrift nu engang havde holdt sig et tiår efter. Spørgsmålet besvarer jeg bekræftende, hovedtanken, vurderingerne og skriftets kritikpunkter finder jeg holder endnu. Desuden udmærker skriftet sig ved en sammenhængende læsning af Sloterdijk og den særlige tankestrømning han er udtrådt af, der går tilbage til oldtiden, nye perspektiver på samme og herunder af selve *værens*begrebet, samt en del nye begreber til denne sammenhæng.

I den forbindelse også det man grundlæggende kunne kalde et springende punkt: spørgsmålet om værens karakter og tilsyneladende uforanderlighed, jeg fortsat finder berettiget at plædere for: lad mig ganske kort i denne forbindelse henvise til opfattelser fra personer, der har gennemlevet hjerneblødninger: ofte refererer de oplevelser af at have mistet deres ”identitet” samt tab af viden om hvem de ”var”.³ Angreb på hjernen kan naturligvis medføre hukkommelsestab, det folk ofte har identificeret med *identitet* og *væremåde*, lad mig hastigt korrigere dette til den grundlæggende opfattelse af *at være til* (tilværen). Så længe at der i det mindste ikke er indtruffet hjernedød, vil opfattelsen af at være til, af at *være*, være tilfældet, og denne ikkeperceptuelle erfaring må principielt være uforanderlig, det bevidste menneske er bevidst om, at det ’er’ (til), også selv om at man efter en hjerneblødning ikke nødvendigvis ved hvor man kom *fra*, hvem man *var* eller *hvor* man *er*. Opfattelsen af

³ Se f.eks. Ninkas samtaler med Per Kirkeby i *Jeg er her endnu*, efter at han havde haft en hjerneblødning. Anne Wolden-Ræthinge: *Jeg er her endnu*. Gyldendal, 2007, s. 38. Heri refererer Kirkeby opfattelsen af at hjernen ”nok ikke er en teknik”. Der er da endnu heller ikke på noget tidspunkt blevet præsenteret nogen overbevisende argumentation for, at oplevelsesindtryk i hjernen skulle være andet end private og u-rumlige.

en 'fast' identitet må derimod betragtes som naiv, den til ethvert menneskes dagligt knyttede nye erfaringer, respektiv erkendelser, vil farve den enkeltes selvopfattelse og perception af sin omverden. Selv en Kasper Hauser, der angiveligt omtrent det første tiår af sit liv skulle være opvokset i et mørkt skab, har haft tilgang af nye erfaringer udefra, ikke mindst i kraft af, at han må være blevet født og ikke ud af intet ind i ingenting, men af et kvindeskød med alt hvad det indebærer af indtryk (og udtryk), hørt lyde, modtog mad i skabet, havde en legetøjshest og havde udviklet et vokabularium på op imod fem ord, da han pludselig en dag (for offentligheden) dukkede op på torvet i Nürnberg i 1826.

Til selve *værenskategorien*, som navnlig Heidegger i nyere tid har præget, kunne jeg i sin tid have inddraget Ernst Blochs kategori "det endnu ikke-værende"⁴, der imidlertid på en toposlinje forbliver utopiske veksler, der fortrinsvis trækker på umulig fremtid. Visse ville indvende at vi ikke ved hvor vi *er* når vi drømmer eller tænker, at livet i grunden er et drømmeri. Der så måske kunne blive mere konkret med for eksempel argentineren Enrique Dussel Ambrosini (født 1934), der i 1970'erne talte om det "ikkeværende" som værende synonymt med Latinamerika. Senere karakteriserede han det ved "magtesløs væren" = ikkeværen; den tidligere koloniserede 3. Verden, der stadig hænger i fortidens spind. Fra omkring 2008 taler Dussel om at bringe "ny væren". I forhold til ontologien forbryder han sig derved på en objektivering af 'væren', eller hænger fortsat i ontikken. (Se kap. 4. nedenfor). For eksempel talte også Jean Genet om at hans skrift *Tyvens dagbog* (1949) omhandler "intetværen", på bunden af samfundet (under inspiration af Sartres *Væren og intet*, 1943). Det forbliver imidlertid også en vulgarisering af værensbegrebet.⁵ Heideggers værensudvikling efter 1927 kunne jeg endvidere have karakteriseret som gående fra førerværen, over folkeværen til bonderøsværen, hvor den sidste er den *egentlige væren*. Derudover kan

⁴ Generelt skelnes der normalt imellem definitionen af væren som *virkelighed* (eksistens, egenskab eller sagforhold), *mulighed* eller som *nødvendighed*, der også ofte karakteriseres som tre modale værensarter. Hos den senere Sloterdijk tales om en art *forsinkelsesværen* og *forhastelsesværen* (det at komme for tidligt eller for sent til verden, relateret til fødsel), medens Dasein (tilværen) hos den sene Sloterdijk bliver til design, som en mulig væren, og samtidig karakteriseres Dasein som et *mellem-værende*, underforstået, at man aldrig undslipper det værdimæssigt normative imellem andre værender.

⁵ Modstillingen imellem *væren til* og *ikkeværen*, havde sociologen Gabriel Tarde allerede i det forrige århundrede søgt at løse, igennem at bytte ordene ud med *haven* og *ikkehaven*. Derved kunne han fremføre med at 'haven' og 'havde' i det mindste bevægede sig i tiden. – Alt andet lige, så løser det aldrig problematikken om væren versus intethed, idet 'haven' altid vil være afledt, for eksempel en marxsk vulgariseret afledning: ændre i stedet for at fortolke. (Den klassiske ellefte Feuerbach-tese hos Marx).

væren⁶ anses for at være en generel værenshistoriens idéhistorie hos Heidegger. Først som sidst, og først da rensat for vulgærværen; et værensværn imod al objektiverende tilsmudsning, og derved indskrænkning af virkeligheden, med i og ved alt. New Speaked *nyværen* eller Dussels *ny væren*, vil imidlertid aldrig kunne blive værn for væren. Omstændighederne bragte Dussel til sin karakterisering, idet de nedsætter præmisserne og rammerne for det værendes væren – måske er det endog først med en befolkningsreduktion⁷: paradoksalt *værensreduktion*, at menneskenes væren igen, om overhovedet nogensinde, vil kunne udfolde sig.

Ydermere vil konventionelle øjne anse det for kontroversielt og endog lidt søgt, når jeg har sammenlignet og fundet overensstemmelser imellem tankesæt hos Stirner og Heidegger. Hertil kan jeg blot replicere, at det netop er grundigt og omhyggeligt *efter-* og *undersøgt*, at når noget er søgt eller *overdrevet*, påkalder man sig tanken om en egentlig ubeboet vild mark, hede (den oprindelige betydning). I dette tilfælde er landskabet temmelig beboet = dokumenteret. Tillige bragte udgivelserne af Heideggers Sorte notesbøger (GA 94-96) i begyndelsen af 2014, befriende tankebrokker for dagen desangående: Når jeg læser Stirners *Den eneste og hans ejendom* (= egenhedens ejendom) som et ontologisk greb, så ekkoer det (også!) i de heideggerske noter, her ganske kort fra bind 96: Igennem stilheden bliver det værende ”værens ejendom” (107: 69). Og videre: ”det værende som tilværen (Dasein) råder over (..) er ejendom”. (109: 72, plus 119). Her overlapper Heidegger såmænd Stirner (igen).

Nærværende bogs kapitler om Diogenes og Co. i og på tønden viser sig derforuden som et apropos, der nok en gang er aktuelle og vedkommende med sine bud på tacklinger i monetære hundetider*. Desuden var manuskriptet holdt op på bl.a. den målsætning, at det skulle være spændende for læseren, den enkelte må selv dømme om det blev indfriet. Min læser (vejleder) fandt det i al fald således. Tak til ham, prof. Dr. Phil. Søren Harnow Klausen, for især enkelte vægtige formjusteringer, jeg er naturligvis selv ansvarlig for det skrevne, og formen.

* Oprindelig havde jeg en lidt blandet smag i munden over at have pillet et så sympatisk forfatterskab som Peter Sloterdijks fra hinanden. Nu har jeg imidlertid valgt at udgive bogen, dens relevans må have forrang for betænkkelighederne.

⁶ Historisk er væren også blevet defineret som ideal kontra real væren (middelalderens høj-skolastik), moralsk væren (sædelig væren i senmiddelalderen), objektiv væren (allerede i antikken), værenskunnen (Cusanus og Schelling), og værensforbundenhed (K. Mannheim), m.fl. Det har jeg dog ikke fundet relevant at uddybe her.

⁷ Jeg nødes her til at henvise til mit skrift *Liebhaberloven*.

Skriftet er tilføjet ganske få fodnoter, en efterskrift, der opsummerer hvor Sloterdijk og Sloterdijkforskningen har bevæget sig hen siden, kommenterede illustrationer, udeladt det gamle forord og et memoriam. Forkortelseslisten til kildetekster er bibeholdt. Desuden er en lang række længere citatstykker af især Sloterdijk blevet fjernet: jeg er siden blevet opmærksom på at *folk* i almindelighed ikke læser hverken lange citater, formler eller mellempremisser, og er citater ikke oversat til dansk, så er det helt håbløst i Danmarken. Sprogligt bør Sloterdijk tillige få lov at tale for sig selv i sine kontekster. Endvidere har nogle læsere ganske vist et noget affektioneret eller romantisk forhold til ældre tekster, som de derfor gennemlæser, hvorfor flere ældre tekstcitater af førsokratikere, Platon, Diogenes Laertios, Stirner, Marx, Nietzsche og Heidegger, er bevaret. Disse er blevet krydstjekket med nyere tekstkritiske udgaver. Udeladelser af citater svækker naturligt kildekritik, hæver til gengæld læsevenligheden, tillige er nøjagtige kildehenvisninger rundhåndet bevaret. Alle citater er oversat til dansk, flertallet af de tyske har jeg, hvor ikke andet er nævnt, tilladt mig at oversætte i denne anledning.

Ulrik Huusom, København, den 14. august 2011

[Med få korrektioner og tilføjelser i forord og efterskrift op til vinter 2015]

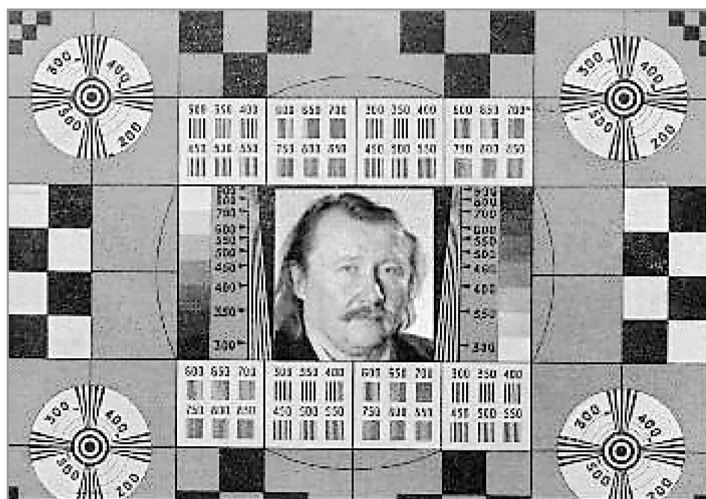
Indledning

Källkritikern är cynisk och misstänker att alla som har intresse av att ljuga också kan tänkas göra det. Ingen källa förutsätts vara så trovärdig att man tror på den utan vidare, oavsett dess tendens.

(Torsten Thurén: Källkritik. Almqvist & Wiksell, Stockholm 1997: 63).

A. Peter Sloterdijk – en vedkommende filosof

Oprigtighed er sjælden inden for filosofi: Kierkegaard var eksempelvis særdeles nøjeregnende og sparsommelig med oplysninger, der vedrørte hans allerinderste. I sin dagbogsjournal skriver han kort før sin død, at han tilsigtede at fjerne den hemmelige note fra sine papirer, der gav forklaringen på hvad der egentlig havde udfyldt hans liv og hans tanker. Medens f.eks. Nietzsche anbefaler at man ikke prisgiver og åbenbarer sit inderste og sine sidste tanker. Dette råd vil i det følgende ikke blive fulgt. I det følgende vil det blive forsøgt at lægge oplysninger, der af filosoffer i tidens løb er blevet søgt skjult, frem i lyset. Der vil således ikke blive tale om, konventionelt set, viderebragte *artigheder* af filosofitraditionen, derimod om kontroversielle *u-bekvemmeligheder* og *vederstyggeligheder*, der uden blusel vil blive søgt bragt på bane, tematiseret og problematiseret.

Sloterdijk-tv. Fra internettet. Siden slutningen af 90'erne er Sloterdijk også gået seriøst ind

i *televisionsmedierne*, fra 2001 i *Den Filosofisk Kvartet* på ZDF.

Sloterdijk har siden 80'erne givet et hav af interviews, herunder til såkaldte lægfolks lekturer og ligesom flere kendte filosoffer og forfattere, også til bladet *Playboy*, i 2010.

Den tyske filosof Peter Sloterdijk (f. 1947), der bl.a. er professor i filosofi og æstetik, kulturfilosofi og medieteorier, i henholdsvis Karlsruhe og Wien⁸, har æren af at have bragt filosofien ud i bredere kredse, og særligt af at have bragt hundefilosofien ind i filosofernes stuer igen. Hundefilosofferne refererer til oldtidens kyniske filosoffer, der omtaltes som hunde.

Gennem Sloterdijks *Kritik af den Kyniske fornuft* (1983), fik bl.a. kynikeren, Diogenes fra Sinope, en renæssance. Bogen kom på den vesttyske bestsellerliste og bevirkede en større kynismedebat og anmelderstrid. September 1983 var der solgt 50.000 eksemplarer i Vesttyskland, og i april 1984 ca. 70.000 stk.⁹, af en bog på omtrent 1.000 sider (der normalt blot ville blive optrykt i 5.000 eksemplarer).

Bogen indeholder bl.a. et mindesmærke over en morder. Man kan dog undre sig over at en bog indeholdende et mordermindesmærke går hen og bliver bestseller. Otto Kallscheuer kalder mindesmærket en cool-kynisk frækhed, der snarere end en reflekteret amoralisme er udtryk for en vanlig a-moralistisk legemliggørelse, som han finder udfoldet blandt venstreorienterede, der afskriver mennesker som de teoretisk er "færdige" med. (Kallscheuer, 68, note 66). – Eller, kunne det tænkes at fænomenet er udtryk for tidsåndens karakter, altså at samtidens holdninger i dag kan lignes med det fænomen man så udspille sig 1933 (året hvor den fremmedfjendske nationalsocialist Hitler, greb magten i Tyskland), hvor Oswald Spengler udgav bogen *Afgørelsens år*, der er stærkt kritisk over for den russiske kommunisme, og som i løbet af få måneder blev solgt i det på den tid sensationelle oplag af 160.000 eksemplarer¹⁰.

⁸ Sloterdijk, der blev født 1947 i Karlsruhe, læste litteraturvidenskab, historie og filosofi i München og Hamburg, er officielt professor i filosofi og æstetik (1992), rektor (2001), på den Statslige højskole for udvikling i Karlsruhe, professor i kulturfilosofi (1992) og leder (1993) af Institut for Kulturfilosofi på Akademie der bildenden Künste Wien, samt prof. (2001) i kulturfilosofi og medieteorier på Institut for Videnskab og Teknologi inden for Kunst, sammesteds. Desuden bl.a. gæstedocent og gæsteprof. i Frankfurt am Main, New York, Paris og Zürich, samt programleder (2002) af *Den Filosofiske Kvartet* i tysk fjernsyn (ZDF), s. m. Rüdiger Safranski.

⁹ Jf. Kallscheuer, Otto: *Spiritus Lector. Die Zerstreuung des Zeitgeistes. I: Peter Sloterdijks „Kritik der zynischen Vernunft“* (u. udg.). Suhrkamp, Frankfurt/M. 1987, s. 13. (Kallscheuer). Den interesserede læser af anmelderstridens udvikling opgjort i tid (for året 1983), kan se Kallscheuers opgørelse over Sloterdijks såkaldte ">karriere<" i den litterære kritik" sammesteds s. 48 f. *Kritik der zynischen Vernunft* er til dags dato oversat til op imod 16 sprog, hans værker er til dags dato oversat til omk. 25 sprog.

¹⁰ Jf. Heinz Friedrichs forord til: Spengler, Oswald: *Jahre der Entscheidung. Deutschland und die weltgeschichtliche Entwicklung*. DTV, München 1961: 5.

Dvs. er den kendsgerning at Sloterdijks bog – med bl.a. et mordermindesmærke – går hen og bliver bestseller, blot udtryk for et samtidsfænomen, et kultfænomen, eller er der tale om et væsentligt filosofisk værk?

Det skal i den forbindelse nævnes, at Sloterdijk for sine værker er blevet tildelt blandt andet Ernst Robert Curtius-prisen for essayistik (30. juni 1993), Friedrich Märker-prisen for essayister (24. jan. 2000), og Christian Kellerer-prisen (9. sep. 2001). At *Kritik af den kyniske fornuft* er blevet klassificeret som værende på niveau med tyske filosofihistoriske sværvægttere, som Kant og Heidegger¹¹, og at hans episke værk *Trolldomstræet* (1985), om psykoanalysens opståen i 1785 – der er et forsøg på at tegne trækkene af psykologiens filosofi –, er blevet sammenlignet med klassiske litterære tyske prosaværker af bl.a. Goethe og Heinrich Heine¹².

I 1999 fik Sloterdijk igen bragt sig i fokus gennem talen *Regler for menneskeparken*. Heri plæderer Sloterdijk bl.a. for en art positiv klankloning. Talen bevirkede et (d)ramaskrig udover alle (lande)grænser, og en landsdækkende debat i Tyskland, om bl.a. genteknologi¹³. Ikke mindst pga. Sloterdijks kontroversielle, dunkle og paradoksfyldte udtryk, og inddragelse af kontroversielle filosoffer, temaer samt kontroversielle udlægninger af disse, ofte umiddelbart forekommende modsigelsesfyldte.

Jeg vil dog forsøge at give en sammenhængende fortolkning af Sloterdijks tænkning, om hvilken jeg som samlende betegnelse benytter begrebet *kyniatri*, der er afledt af det græske 'kyon' (hund), altså: kunsten at helbrede hunde. Afledninger af kyon er også: kynisk (hundsk) og kynologi (hundelære). Kyniker og kynisme er formentlig også oprindeligt afledt der af, og/eller af Kynosarges, gymnasiet hvor den anslået første oldgræske kyniker, Antisthenes, virkede.

Den tidlige Sloterdijks anliggende anslås allerede i titlen til *Kritik af den kyniske fornuft*, siden hen foretager han en drejning mod filosofisk antropologi, og senest hen imod anvendt filosofi inden for genteknologien. I den eneste decideret længere Sloterdijk-behandling, der er blevet udgivet, Wulf Nolls filosofiske Dissertation *Sloterdijk på scenen* (1993), der prætender at bestemme Sloterdijks filosofiske og filosofikritiske position (indtil 1991), benyttes en tematisk læsning. Behandlingen går slavisk udvalgte temaer igen-

¹¹ Busche, Jürgen: Lieber Hund als Schwein. Zu Peter Sloterdijks „Kritik der zynischen Vernunft“. I: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 7. april 1983, Feuilleton, nr. 80, s. 23.

¹² Noll, Wulf: Sloterdijk auf der „Bühne“. Zur philosophischen und zur philosophiekritischen Positionsbestimmung des Werkes von Peter Sloterdijk im zeitraum von 1978-1991. Die Blaue Eule, Essen 1993, s. 235. (Noll).

¹³ Interesserede kan se opgørelsen af læserbrevsdebatten i Die Zeit – hvor Sloterdijk-debatten (eller som den omtales i Frankrig: ”Sloterdijk-Habermas-skandalen”) begyndte.

nem, efterhånden som de fremtræder hos Sloterdijk, den gennemfører ingen sammenhængende læsning, når dog frem til tre Sloterdijkfaser:

- A) Forfase (1970'erne).
 - B) Hovedfase, respektiv kritisk fase (1983-90).
 - C) Neognostisk-forfaldsfase (1991 og frem).
- (Noll, 232).

I overensstemmelse med Sloterdijks egen indkredsning, fremsat i en samtale¹⁴ udgivet 1996 – tilføjet Sloterdijks tilsyneladende vending med *Regler for menneskeparken* fra 1999 (hvis tilsvarende tanke, Sloterdijk kommenterede positivt allerede i 1990 og igen i 1997) – vil det imidlertid være rettere at tale om følgende fire perioder, dateret ud fra udgivelser:

- A) Hermeneutisk-kritisk teoretisk-struktural fase (1972-1978).
- B) Kritisk fase (1980-1984).
- C) Ontologisk antropologi (1985 og frem).
- D) Anvendt filosofi ([1990/97], 1999 og frem).

Tilføjelse 2012: I skriftet *Zeit und Teilen* (2012) karakteriserer Sloterdijk sin senere udvikling som en omforvandling fra metafysik til almen immunotopi og psykopolitik, fra *Im selben Boot* (1995) til og med thymotisk skattereform-debat i 2009 ff. (Peter Sloterdijk: *Zeit und Teilen*. Suhrkamp, Berlin 2012: 478). Hvorfor at det vil være berettiget at tilføje en femte emnekreds:

- E) Immunotopi og psykopolitik (1995 og frem).

Det er dog ligefuldt min opfattelse at den grundlæggende tankegang i *Kritik af den kyniske fornuft*, som Sloterdijk betragter som sin egentlige første udgivelse, løber som en rød tråd igennem hele Sloterdijks tænkning. (Første periode omfatter således kun artikler og en Dissertation).

Kynismekritikken (*Kritik der zynischen Vernunft*) er imidlertid ikke en kritik af Diogenes' kynisme. Den antikke kynismeretning staver Sloterdijk på tysk med *k* (Kynismus). Det var en generel kritik af *herrecynisme* og af *vor tids* kynisme, som han staver med *z* (Zynismus). Sloterdijk mener at kynikere i dag er gennemsnitlige massetyper, der er bekendt med tidsåndens diffuse moral, udmøntende sig i effektivitetsfikseret politik og krisetider, men alligevel blot resignerer og tilpasser sig den toneangivende magts kynisme, for at overleve (til dagen og vejen); modsat oldtidens kynikere, særligt Diogenes, der ikke gik på kompromis i ønsket om et levneværdigt liv.¹⁵ Sloterdijk be-

¹⁴ Se Sloterdijk, Peter: Selbstversuch. Ein Gespräch mit Carlos Oliveira. Carl Hanser Verlag, München/Wien 1996, s. 63 f. (Sv).

¹⁵ Sloterdijk, Peter: Kritik der zynischen Vernunft. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1983: 35 ff. (KzV).

handler de kyniske aktører i oldtid og moderne tid *aktualistisk*, ikke historiekritisk, for at kunne opnå en almen *typeinddeling* af kyniske motiver, med Diogenes på den ene side, i tråd med herrekyniske og tilpassede motiver, på den anden side. Dette mener Sloterdijk giver en hermeneutisk, altså fortolkningsmæssig mulighed, som han vil benytte sig *hæmningsløst* af. (Jf. KzV, fodnoten s. 208 og 304, note 1).

Det tyske ord for mindesmærke, 'Denkmal', betyder egentlig: Tænk engang. Man kan i den forbindelse sige at Sloterdijk søger *alt* hvad der er tænkeligt, på tysk 'Denkbar'. Men Sloterdijk søger også at opfordre eller mane til selvtænkning (beslægtet med det tyske: Mahnmal). I Sloterdijks trilogi *Sfærer* (1998 ff.), nævner han, at modsætninger eller polariseringer i samfundet tydeliggøres gennem filosofisk overdrivelse; bevidstgørelse om en spaltning tydeliggør dens diskutabile karakter, derigennem opstår muligheden for at revidere selvsamme polarisering. Derfor kan Sloterdijk hævde at det er *fantasien*, der sætter grænserne for den enkeltes verden.¹⁶

For en undersøgelse af Sloterdijks grænseløse fortolkningsteori eller hæmningsløse hermeneutik, er bl.a., men særligt Diogenes, Marx, Nietzsche og Heidegger væsentlige, og hertil kommer Max Stirner, idet Sloterdijk i en vis forstand, betragter dem alle som *kynikere*. Det er Sloterdijks fantasifulde og hæmningsløse læsning og reception af disse filosoffer, der i det følgende vil blive belyst, og som samtidig vil komme til at danne udgangspunkt for en undersøgelse af nævnte filosoffers egne værker samt plottet i Sloterdijks værk, det vil sige hans egentlige anliggende. I den forstand vil der således blive tale om en form for kildestudie, kildeanalyse og kildekritik.

B. Metode – undersøgelsens mål

Den læsemetode jeg kommer til at lægge for dagen, tilstræber at læse og udlægge ovennævnte filosoffer i deres eget sprog, man kan sige at den enkelte filosof vil blive forsøgt læst og udlagt med sig selv. Filosofferne vil således ikke blive presset ind i et system med dertilhørende terminologi og metode, med en indskrænkning af perspektivet på verden og dermed en udtømmelse af fortolkningsmulighederne til følge. For størstedelen af de filosoffer der vil blive behandlet, er det generelt tilfældet, at den enkelte filosofes tænkning har grundlæggende teser og tendenser, der refererer til hinanden og forudsætter hinanden gensidigt, men at pågældende tænkning ikke kan betegnes som kohærent – sammenhængende og systematisk. Hos størstedelen forekommer ydermere modsigelser eller såkaldte brud eller vendinger. En usystematisk,

¹⁶ Sloterdijk, P.: *Sphären I-II*. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1998/99, bd. I: 13 f. (SI-II). *Fantasi* som grænseskel betragtet, er på sin vis Sloterdijks udstrækning af den tidlige Wittgensteins afgrænsninger i *Tractatus* (5.6), hvor det hedder: mit sprog er min verdens grænser.

usammenhængende tænkning eller en filosof, der modsiger sig selv, giver et fortolkningsmæssigt dilemma, jeg mener dog ikke at man af den grund bør opgive at henvise til pågældende filosof. Det er tværtimod min opfattelse, at jo mere en filosof enkelte sætninger, teser og tendenser tænkes ind i et større sammenhængende perspektiv, fx i forhold til en filologisk, filosofisk, idé-historisk eller historiefilosofisk, kulturteoretisk og/eller naturvidenskabelig problemstilling, eller at der konstrueres en større sammenhængende fortolkning af dennes tænkning, desto mere vil denne tænkning, herunder u-systematiserede modsigelser, erhverve værdi, betydning eller mening. Dermed ikke sagt at der ikke er andre problemer ved pågældende filosoffer. Som det skal vise sig har de et generelt problem med autonomi- og frihedsbegrebet.

Den af mig benyttede betegnelse *modsigelsens fornuft*, henleder til anomalien i at de ovenfor nævnte filosoffer afgjort ikke er modsigelsesfri, men samtidig også, at de repræsenterer et udtryk for en grundlæggende kritisk tale imod den filosofiske tradition. De nævnte filosoffer repræsenterer på sin vis en traditionssideløbende filosofikritisk tradition, som Sloterdijk kan betragtes som sidste skud på stammen i.

Det er en sådan større sammenhæng, jeg vil forsøge at udlæse af henholdsvis Diogenes, Marx, Stirner, Nietzsche, Heidegger og Sloterdijk, der bliver i den forstand således hverken tale om en konstruktion eller en dekonstruktion. Denne sammenhæng vil imidlertid være afhængig af den læsning (og de temaer) som Sloterdijk lægger for dagen af (og hos) de nævnte filosoffer, og må derfor som sagt betragtes som en form for kildestudie, kildeanalyse og kildekritik.

Behandlingen er opdelt i tre dele, hvoraf den første del udgør forudsætningerne (og udgangspunktet) i såvel behandlingens som i Sloterdijks tænkning, dvs. at en kontinuerlig eller følgerigtig læsning tilrådes, idet de enkelte kapitler¹⁷ hænger sammen, støtter og understøtter hinanden indbyrdes, således at sammenhængen – som perler på en snor – først forsøges samlet (eller pointeret), til slut.

Grundlæggende betragter jeg kulturfilologiske undersøgelser ført tilbage til ordstammernes kilder, deres nærmeste etymologiske oprindelse – dvs. brugs- eller dagligsprogsordenes betydning, som værende en væsentlig faktor i for- søget på at afdække sammenhænge mellem sprog, og forsøgene på at afdække virkelighedens konstitution. Dermed ikke sagt at denne sammenhæng gælder med *nødvendighed*. Jeg forudsætter at virkeligheden er som den ér, hvad

¹⁷ Her kunne også tilføjes begrebet fodnoter, eftersom at det er min opfattelse at efter at systemerne har vist deres utilstrækkelighed, må sammenhængen søges i det som Adorno i *Den negative dialektik* kalder de åbne former: brudstykket, fragmentet eller noten.

enten vi taler om den eller ej, dvs. betragter den som begrebsuafhængig. Men gennem sproget søges virkelighedens natur afdækket. Tilgangen til verden går dog gennem erfaringen, der overføres på sproget, således bliver erfaringen konstituerende for sproget og virkelighedsforståelsen. Valg af erfaringsprog bliver dermed væsentlig for forskningen.

Enhver terminologi inden for forskning kan betragtes som et resultat af en magt- og herskabshistorie: primært forskere der gør brug af gældende sproglige konventioner inden for vedkommendes disciplin belønnes. Ethvert fagsprog lader visse fænomener træde i forgrunden og andre forsvinde.

Fænomenet giver sig udslag i at særlige ord og begreber udelades, hvilket forårsager reduceret nuancering og indskrænkning af perspektivet på verden. Igennem at inddrage navnlig kontroversielle ords og begrebers etymologi, vil jeg forsøge at nuancere sammenhængen.

Filologiske afklaringer af et ords etymologi – altså ordenes afstamning og oprindelige betydning, eller ældst kendte form og betydning og afledninger deraf – vil der ikke være kildehenvisninger til. Særligt i forbindelse med oldgræske etymoner (rodord) og paronymer (afledte eller rodbeslægtede ord), har jeg fortrinsvis benyttet håndbogen: Frisk, H.: Griechisches Etymologisches Wörterbuch 1-3. C. Winter Universitätsverlag, Heidelberg 1960 ff.

Sidst men ikke mindst, har jeg i den forbindelse udfærdiget en ordliste, der tilsigter en overordnet orientering om det *begrebslige* udgangspunkt for sammenhængen, og som ikke mindre viser vigtigheden af en ordret læsning, verbatim et litteratim, dvs. væsentligheden af en kontinuerlig læsning, ord for ord, og ikke mindst bogstav for bogstav. Se appendikset.

C. Problemformulering – undersøgelsens gang

Min problemformulering – der egentlig er formuleret i nærværende speciales oprindelige titel: en overordnet behandling af Sloterdijks filosofi – og nærmere bestemt en kritisk behandling af – den af mig benævnte – modsigelse(n)s fornuft: Diogenes, Marx, Stirner, Nietzsche, Heidegger samt Sloterdijk selv – vel at mærke ud fra Sloterdijks reception.

Den behandlede problematik er inddelt i delkapitler på følgende vis:

Første del: *Være-i-verden*, der er skrevet i kynologiens tegn, behandler i **1. kapitel**, Diogenes' kendetræk, ethos, filosofikritik og kulturkritik, med hovedvægten lagt på Sloterdijks udlægning af Diogenes som kritiker af: toneangivende magt og flokmetafysik, samt som: etik-, filosofi- og kulturkritiker.

2. kapitel behandler Marx og Stirner, med fokus på Sloterdijks udlægning af et omvurderet filosofisk brud hos Marx, af Stirner som metafysisk solipsist, etisk/politisk filosofisk som anarkist, samt som betvinger af virkeligheden, og af en Stirnerdekonstruktion hos Marx (/Engels).

3. kapitel behandler Nietzsche, med opmærksomheden rettet mod Sloterdijks udlægning af Nietzsches "vilje til magt" identificeret med fysisk magt, Nietzsche udlagt som neocyniker og af Sloterdijks overensstemmende syn på Nietzsche og Stirner.

4. kapitel behandler Heidegger, med koncentrationen rettet imod Sloterdijks udlægning af Heidegger som ontologisk neokyniker og hans udlægning af Heideggers tænkning som værende et nyt venstre.

I **5. kapitel** indledes behandlingen af Sloterdijks tænkning, her behandles indledningsvis hans tvedelte kynismekritik.

I forlængelse her af behandles i **anden del: Komme-til-verden**, den senere Sloterdijks udlægning af en fødelighedstænkningens grundstruktur.

Tredje del: For-ud-virke-i-verden(er), behandler den seneste Sloterdijks udlægning af udkastet til en anvendt etik, betragtet som en positiv helhedstanke.

D. Forkortelser til hovedtekster

For læsevenlighedsens skyld bliver kildehenvisninger registreret. For en glidende læsnings skyld anvendes henvisningsforkortelser, så vidt muligt indskudt som parenteser i sammenhængen. Forkortelseslisten medtager kun hyppigt anvendte kilde-tekster.

DB	Sloterdijk, P.: <u>Der Denker auf der Bühne</u> . Nietzsches Materialismus. Suhrkamp, Frankfurt/Main. 1986.
D.L.	Diogenes Laertios: <u>Diogen Laërtes filosofiske historie</u> , eller navnkundige Filosoffers Levnet, Meninger og sindrige Udsagn, i ti Bøger. 2. bd. Schubothé, Kjbh. 1812.
EE	Stirner, M.: <u>Der Einzige und sein Eigentum</u> . Wigand, Leipzig 1854 [1844].
EiM	Heidegger, M.: <u>Einführung in die Metaphysik</u> . Niemeyer, Tübingen 1953.
ET	Sloterdijk, P.: <u>Eurotaoismus</u> . Zur Kritik der politischen Kinetik. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1989.
FV	Sloterdijk, P.: <u>Zur Welt kommen – Zur Sprache kommen</u> . Frankfurter Vorlesungen. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1988.
Ga	Heidegger, M.: <u>Gesamtausgabe</u> . Bd. 5, 7, 6.1, 6.2, 16 og 65. Klostermann, Frankfurt/M. 1975 ff.
Gnos	Sloterdijk, P.: <u>Die wahre Irrelehre</u> . Über die Weltreligion der Weltlosigkeit. I: Weltrevolution der Seele. Ein Lese- und Arbeitsbuch der <u>Gnosis</u> von der Spätantike bis zur Gegenwart. P. Sloterdijk/T.H. Macho (Hrsg.). (2 bd.). Artemis/Winkler, Gütersloh 1991, bd. 1., pp. 17-54.
Hm	Heidegger, M.: <u>Hvad er Metafysik?</u> Vinten, Kbh. 1973.
Hp	Heidegger, M.: <u>Skaberisk landskab: Hvorfor bliver vi i provinsen?</u> I: At læse Heidegger. S. Gosvig Olesen (red.). Modtryk, Aarhus 1991, pp. 9-11.

- Hum Heidegger, M.: Et brev om ”Humanismen”. Akademisk Forlag, Kbh. 1988.
- KGA Nietzsche, F.: Werke. Kritische Gesamtausgabe. Bd. 7.1. og 8.3. G. Colli/M. Montinari (Hrsg.). W. de Gruyter, Berlin 1967 ff.
- KISchr Stirner, M.: Max Stirner’s Kleinere Schriften und seine Entgegnungen auf die Kritik seines Werkes: „Der Einzige und sein Eigentum“. 1842-1848. J.H. Mackay (Hrsg.). B. Zack, Treptow/Berlin 1914.
- KSA Nietzsche, F.: Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe. Bd. 6, 10 og 12. G. Colli/M. Montinari (Hrsg.). W. de Gruyter, Berlin 1980.
- KzV Sloterdijk, P.: Kritik der zynischen Vernunft. 2. bd. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1983.
- Lb Sloterdijk, P.: Luftbeben. *An den Quellen des Terrors*. Suhrkamp, Frankfurt/M. 2002.
- MEW Marx, K./Engels, F.: Werke. Bd. 1, 3, 13, 23, 25, 27, 30 og 37. Dietz, Berlin 1966 ff.
- NfE Sloterdijk, P.: Über die Verbesserung der guten Nachricht. Nietzsches „fünftes Evangelium“. Suhrkamp, Frankfurt/M. 2001.
- Ng Sloterdijk, P.: Nicht gerettet. *Versuche nach Heidegger*. Suhrkamp, Frankfurt/M. 2001.
- PS Platons Skrifter. C. Høeg/H. Ræder (udg.). C.A. Reitzel, Kbh. 1932-41.
- RfM Sloterdijk, P.: Regeln für den Menschenpark. Ein Antwortschreiben zu Heideggers Brief über den Humanismus. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1999.
- SI-II Sloterdijk, P.: Sphären I-II. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1998/99.
- ST Sloterdijk, P./Heinrichs, H.-J.: Die Sonne und der Tod. Dialogische Untersuchungen. Suhrkamp, Frankfurt/M. 2001
- SuZ Heidegger, M.: Sein und Zeit. Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung, bd. XIII, Sonderdruck 1927.
- Sv Sloterdijk, P.: Selbstversuch. Hanser, München/Wien 1996.
- W Nietzsche, F.: Werke. 15 Bd. C. G. Naumann, 1901-09.
- WI-III Nietzsche, F.: I: Werke in drei Bänden. Karl Schlechta (Hrsg.). Hanser, München 1966. (*Se også kap. 3. i nærværende skrift*).
- Wf Sloterdijk, P.: Weltfremdheit. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1993.
- WhD Heidegger, M.: Was heißt Denken? Niemeyer, Tübingen 1954.
- Zb Sloterdijk, P.: Der Zauberbaum. Die Entstehung der Psychoanalyse im Jahr 1785. Suhrkamp, Frankfurt/M. 1985.

Første Del: Være-i-Verden

Kyniker [Cynic]. En lumpen karl, hvis fejlbehæftede syn, ser tingene *som de er*, ikke som de burde være. Derfor skikken iblandt skyterne med at plukke en kynikers øjne ud, for at give ham et bedre syn. *A. Bierce: The Cynic's Word Book (1881-1906).*

Første Kapitel: Pantomimisk Kynologi

I dette kapitel skal Sloterdijks Diogenes-reception behandles:

A: Først en diskuterende orientering om den anvendte Diogeneslitteratur.

B: Dernæst om Sloterdijks udlægning af Diogenes betragtet som fysiognomisk argumentator: a) Diogenes' magtkritik. b) Diogenes' befolkningskritik. c) Samt kritik af Sloterdijks interpretation – særligt ud fra Heintel & Macho.

C: Sloterdijks udlægning af Diogenes' *naturlige* kritik: a) Først om Diogenes' kritik af sædeligheden. b) Om grundlæggelsen af satirisk ideologikritik. c) Samt tanken om en økofilosofi hos Diogenes.

D: a) Diogenes betragtet som kritiker af særligt Platons helhedstanke. b) Samt kritik af den tidlige Sloterdijks Platoninterpretation.

E: a) Diogenes betragtet som der, hvor oldtidens tragedie omvurderes. b) Samt uforudsætbare forudsætninger i Sloterdijks Diogenesreception.

A. Hundeliv – Diogenes fra Sinope (4. årh. f.Kr.)

Fra Diogenes' hånd eksisterer der ingen skrifter i dag, og det er omstridt, om han overhovedet skulle have skrevet nogle. Vi kender ham primært fra den græske og latinske oldlitteraturs anekdoter. Desuden forekommer der anekdoter om Diogenes inden for den arabiske litteraturs gnomologi. Denne er afledt af det græske 'gnome', der betyder: forstand, tanke, dvs. tankesprog (udtrykkende leveregler o.l.). Arabiske gnomos relateret til Diogenes består formentlig primært af oversatte oprindeligt oldgræske og latinske anekdoter, der blev samlet i perioden imellem det 8. og 11. årh.¹⁸ Den mest omfattende (skrevne) kilde vi har til anekdoterne er oldtidsforfatteren Diogenes Laertios'

¹⁸ Se: Gutas, Dimitri: Sayings by Diogenes preserved in Arabic. I: Le Cynisme ancien et ses prolongements. Actes du colloque international du CNRS. (Paris, 22.-25. juli 1991.). Marie-Odile Goulet-Cazé/Richard Goulet (udg.). Presses Universitaires de France, Paris 1993, s. 476. (Gutas). Gnomosudvalg ved Gutas: pp. 485-513.

10 bøger om filosofernes levned og meninger, forfattet i det 3. årh. på baggrund af litteratur der siden hen er gået tabt. Allerede denne antikke litteratur henviser til litteratur, der er gået tabt i oldtiden, eller som Diogenes Laertios ikke har været i besiddelse af. Dette er formentlig også grunden til at et relativt stort antal gnomos ikke har et tilsvarende sidestykke i den oldgræske og latinske litteratur vi kender eksistensen af, disse gnomos kan være baseret på endnu ældre litteratur. Filologen Dimitri Gutas udregner, at af de 718 tekster forskningen er bekendt med, der kan relateres til Diogenes eller Diogenestradiationen, er de 74 % græske (8 % latinske), medens at selv udregnet med en fejlmargen på 20 %, er de 17 % af teksterne arabiske, svarende til omtrent 100 gnomossentenser (mod 59 latinske tekster).¹⁹ Eftersom at Diogenes Laertios dog er den mest omfattende af de ældste skriftlige kilder, og idet Sloterdijk kun henviser til denne, anvender jeg primært Diogenes Laertios' filosofihistorie. Han vil herefter blive omtalt som D. Laertios. I anekdoterne omtales skrifter af Diogenes. D. Laertios lister imellem 14 og 22 værker, der er blevet tillagt Diogenes' forfatterskab, det hedder sig dog samtidig også, at Diogenes ingen skrifter efterlod sig. På den baggrund kan det som filologer finder uomgængeligt, være væsentligt i en tilgang til D. Laertios, at undersøge hans kilder og hvorledes han behandlede disse. Filologisk kildeforskning bidrager derfor til forståelse af hvordan filosofi blev formidlet i oldtiden:

"Mange rynker i dag på næsen ad det 19. århundredes *Quellen-forschung* [...] tekstkritik og udgiverarbejde, idet de mener [...] at det nu er på tide at begynde at *fortolke* teksterne. Men de glemmer, at kildeanalyse og tekstudgivelse, ikke udgør grundlaget for fortolkning, men snarere tolkningens højdepunkt."²⁰

Det vil altså sige at kildeforskning består i udgivelse og filologisk-historisk forklaring af tekster, navnlig fra andre tider og kulturer.

Filologen Eduard Schwartz sammenfatter det 19. århundredes kildestudier (*Quellenforschung*) om D. Laertios i en artikel fra 1903, om hvilken det er blevet hævdet, at der ikke er blevet rokket ved grundtrækkene siden. (Boserup, 199). Schwartz slår fast at der er tale om en filosofihistorie, der er en kompilation, dvs. sammenstykning af uddrag og redigerede skrifter. Disse bør betragtes som en tradition, idet det stof som D. Laertios selv har excerperet,

¹⁹ Gutas, s. 479 f. Ifølge Gutas forekommer 126 gnomos formentlig korrekt tillagt Diogenes – (18 %) – uden eksisterende sidestykke i græsk og latinsk litteratur, hvilket i den forbindelse gør arabisk (før latin), til det næst vigtigste klassiske sprog.

²⁰ Boserup, Ivan: Diogenes Laertios og overleveringen af græsk filosofi i oldtiden. Kritiske bemærkninger til Jørgen Mejers Diogenesafhandling. I: Museum Tusculanum, nr. 36-39, Kbh. 1979, s. 198. (Boserup).

dvs. taget uddrag fra, ikke med nogen form for sikkerhed kan skelnes fra det, som hans kilder (og deres kilder etc.) har excerperet.²¹ Jagten på D. Laertios' direkte og indirekte kilder bliver således mindre væsentlig. Denne jagt kom sig af at de tekster som D. Laertios har sammenstykket, som nævnt ikke eksisterer længere. Derfor er hans filosofihistorie samtidig en af de vigtigste kilder, til vor viden om græsk filosofi samt kultur, idet kompilationen i kraft af en grundlæggende fordomsfrihed fremlægger selv de mest bizarre udslag af græsk filosofien. Den har derfor været det sted, hvor man – måske endnu bedre end hos f.eks. Cicero – altid kunne hente forståelse og opbakning for sin trang til at tænke anderledes end stat, kirke, parti eller andre autoriteter mente man skulle. (Se filologen Ivan Boserup: Boserup, 197).

I tilfældet Diogenes fra Sinope, består D. Laertios' beskrivelse af anekdoter og Diogenesordsprog. Blandt disse eksisterer der adskillige, om hvilke de også er blevet fortalt om andre, altså såkaldte vandrehistorier.²² Donald R. Dudley betragter således kynismen som et litterært fænomen, der blev indført i Rom.²³ Medens Niehus-Pröbsting betragter Diogenes som en mytisk gestalt, der blot er forståelig gennem en mere omfattende fortolkningsramme. (Niehues-Pröbsting, 21 f.).

Niehues-Pröbsting beskriver anekdoter som narrative – historiefortællende. De er ikke systematiske og har ingen regelbunden terminologi, de er tværtimod flertydige. Men jo flere sammenhænge de indgår i, og desto flere forskelligartede tanker og sagforhold de bliver illustreret med, desto mere meningsfulde bliver de. Diogenes fra Sinope betragter han som den impuls i filosofihistorien, der indleder den satiriske ideologikritik af de toneangivende magter. (Niehues-Pröbsting, 28 ff.; 169). Dette overser de sædvanlige filosoffer, som f.eks. Dudley.

I sin fortolkning af Diogenes er Sloterdijk influeret af Niehues-Pröbsting. (KzV, 954). Sloterdijk behandler imidlertid de kyniske skikkelser aktualistisk, modsat Niehues-Pröbstings historiekritiske tilgang, idet Sloterdijk herigennem søger at (op)nå muligheden for en almen typeinddeling af antikkens og vor tids kynismemotiver – derved forøges fortolkningsmulighederne som nævnt, ifølge Sloterdijk. (KzV, fodnote s. 304).

Effektivitetsfikseret politik og krisetider udvikler den kyniske holdningsløse resignation, der karakteriserer vor tid, ifølge Sloterdijk. Dette udmønter sig i gængse udtalelser som f.eks.: 'Det er hårde tider', osv., eller f.eks.: – 'Der

²¹ Schwartz, Eduard: Diogenes Laertios. I: Paulys Realencyclopädie der Altertumswissenschaft. Georg Wissowa (Hrsg.). Bd. 5,1. Druckenmüller, Stuttgart 1958, sp. 748 ff.

²² Niehues-Pröbsting, Heinrich: Der Kynismus des Diogenes und der Begriff des Zynismus. Fink, München 1979, s. 31. (Niehues-Pröbsting).

²³ Dudley, Donald R.: A history of Cynicism. Gordon, New York 1974, s. 119 f. (Dudley).

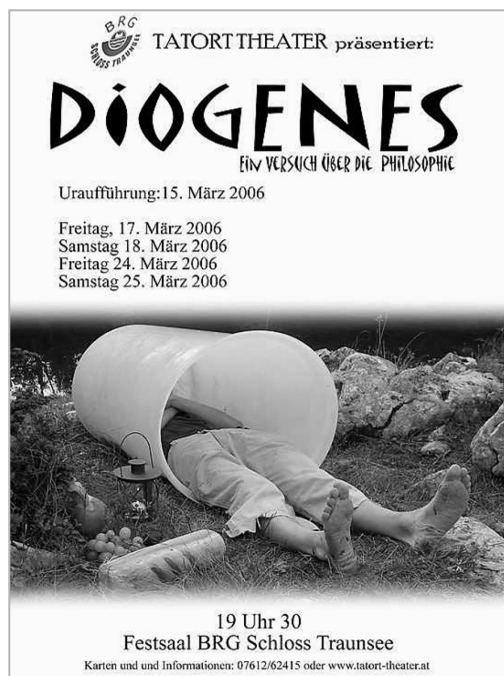
er dage, hvor man kunne ønske, at man var sin hund'. Antikkens kynikere lod det ikke blive ved det: De levede praktisk talt som hunde. Diogenes tilmed i et hundehus. Det skal dog tilføjes, at der hverken var tale om en tønne²⁴ eller et regulært hundehus. Dette blot i metaforisk forstand, idet kynikerne blev benævnt hundefilosofferne, og Diogenes, "den kongelige hund". Der har ganske vist formentlig snarere været tale om et (muligvis lerklinet) forrådskar (pithos), som man plejede at begrave de døde i sammen med bohøve og husgeråd. Altså et arkitekturens nulpunkt, og dertil en eksemplarisk kritik af den fremmedgørende bo-bedre-ideologi, ifølge Sloterdijk. (KzV, 312). Kynikerne betegner Sloterdijk sammesteds, som legemliggørelsen af vor tids dropouts – mennesker der står af samfundsmaskineriets ræseri. Selve ordet kynisme, græsk κυνισμός, 'kynismos', kan oprindeligt stamme fra gymnasiet Kynosarges, hvor den førstkendte kyniker, Antisthenes, der levede fra ca. 455-360 f.Kr., underviste sine disciple: kynikoi, κυνικοί; eller det kan være en afledning af det græske ord for hund: κυων, k'yon²⁵, eller κυνικός, 'kynikós', der betyder hundsk, kynisk.

Omend Antisthenes kaldte sig den "absolutte hund", og havde tilnavnet "Haplokyon": (en) ren hund eller kyniker, mener jeg at man kunne mistænke at stedsafledningen kom først og hundepreget derefter. Dvs. som negativ betegnelse brugt af modstandere, særligt efter Diogenes' hundske indtræden i det atheniensiske og korintiske bybillede, efter at han havde forladt sin fødeby Sinope, angiveligt pga. hans medvirken til (vekslereren) faderens ompræg af den sinopeiske møntfod (bekendt allerede i 360'erne f.Kr.). Tidspunkterne er uvisse og omstridte. (Det skal jeg komme tilbage til nedenfor). Stedsafledningens betydning for betegnelsen af hundefilosofferne, særligt betegnelsen "den kongelige hund" om Diogenes, kan tilsyneladende have haft en iøjnefaldende indflydelse på eftertidens sprogbrug. Det oldgermanske 'kuninga-z': 'König' (konge), afledes af 'kunja-', der betyder slægt; egentlig betyder konge: mand af fornem herkomst. Den oldhøjtske og oldsaksiske betegnelse for konge: 'kuning', på angelsaksisk: 'cyning', kom i

²⁴ Diogen Laërtes filosofiske historie, eller navnkundige Filosoffers Levnet, Meninger og sindrige Udsagn, i ti bøger. Dansk overs. i 2 bd. ved Børge Riisbrigh. Schoubothe, Kjbh. 1812, bd. I, bog VI, § 23, s. 239 f. (D.L.). Hvor intet andet er nævnt, er henvisningen til bd. I, bog 6, der omhandler kynikerne.

²⁵ Inden for den indogermanske sprogstamme forekommer et tilsvarende oldtidigt 'ku-n'. Med dén, af den danske sprogforsker Rasmus Rask opdagede, såkaldte germanske lydfor-skydning (eller bogstavovergange), der bl.a. medførte at et oprindeligt *k* blev til *h*, følger afledningen fra ordstammen 'kyn' (kyon) tit hund, i de germanske sprog (nordisk, tysk, engelsk m.fl.). På engelsk f.eks. 'hound'. Af kyn afledes også den latinske ordstamme 'can', 'canis' (hund). Heraf f.eks. afledningen kanalje (canaglia), egentlig hundepak, og det ironiske 'canere': at synge.

middelalderens middelhøjtyske sprog til at hedde: 'künic' / 'künec', denne sprogbrug ligger (måske ikke tilfældigt) særlig tæt op ad den nutidige engelske betegnelse for kyniker: 'cynic'. (Se: Appendix B., hvor også begrebet 'Zynic' uddybes).

Eksempel på Diogenes' aktualitet i vor tid. I dag kan man også købe nydelige minimalist-bolig- eller leveheder lavet af træ, på små 2-3 x 5 meter, ved arkitekten Renzo Piano, der kalder dem "Diogenes".

stkritiske udgave: *Diogenis Laertii vitae philosophorum*, 2 bd., ved H. S. Long, Oxford University Press 1964, samt i den nyere oversættelse: *Diogenes Laertios. Leben und Lehre der Philosophen*. Fritz Jürß (Hrsg.). Reclam, Stuttgart 1998. (Jürß).

Desuden anvender jeg Gutas' udvalg af arabisk gnomologi (jf. note 2), eftersom det består af de Gnomossentenser, der ikke overlapper kendt græsk (og latinsk) litteratur, og dem Gutas antager, baserer sig på ældre kilder, og endelig af de gnomos, som udtrykker aforismernes tanker bedre.

Jeg har i brugen af den eneste komplette oversættelse af D. Laertios' filosofihistorie til dansk (jf. noten ovenfor) enkelte steder ændret teksten til nudansk. Oversætteren Børge Riisbrigh (prof. i filosofi ved Københavns Universitet), døde i 1809, oversættelsen udkom posthumt på Schoubothes Forlag, Kbh. 1812, den tids sædvaner er formentlig forklaringen på at flere seksuelt betonedede tekststeder er gledet ud – af den eneste "samlede" udgave på dansk. Disse mangler, som generelt snarere er reglen end undtagelsen i idéhistorien, og hyppigt forekommende i Diogeneslitteraturen, har jeg kunne finde i filologen Niels Henningsens udvalg i *De senere græske filosoffer. Moral-filosofi fra kynikere til epikuræere ifølge Diogenes Laertios*. Det lille Forlag, Frederiksberg 1996. (Henningsen), der støtter sig på den tek-

B. Argumentum ad hominem: hundetegn. -domptører og -lænker – Dr. Diogenes. Toneangivende dirigenter og flokmetafysik